

Píbilová, Dominika: "Vývoj čínské percepce počátků vlastních dějin na příkladu rozvoje archeologie." Diplomová práce, FF UK Praha 2015.

Oponentský posudek

Pro čínský nacionalismus a národní identitu jsou zásadně důležitá některá tradovaná tvrzení o dávné, nedokumentované historii. Zakládají přesvědčení o dlouhém nepřetržitém trvání čínské civilizace, jejímiž dědici jsou současný čínský národ a stát. Je proto velmi přínosné zkoumat podrobně, jak se Číňané vyrovnávali s archeologickými nálezy, které v průběhu 20. století komplikovaly tradiční představy lineárního vývoje, založené na pozdně starověkých textech.

Práce Dominiky Píbilové je vítaný pokus o takovou analýzu na základě dvou typů pramenů: článků ve stranickém deníku *Renmin ribao* a školských učebnic dějepisu ze 40.-70. let 20. století. Ukazuje poměrně přesvědčivě, jak bylo zaměření archeologického výzkumu v 2. pol. 20. století ovlivněno ideologickou agendou, jednak nacionalistickou, jednak marxistickou. Zajímavé je zjištění, že od 70. let vstupuje do hry i disciplinární identita čínské archeologie. Zatímco dříve byly archeologické nálezy prezentovány pouze jako doklady oficiální verze čínské historie (a jejího schématické třídního výkladu), v novinových zprávách po Kulturní revoluci se objevuje i hrdost na technickou a odbornou vyspělost čínských archeologů a na obdiv, který jejich práce budí v cizině. Pozoruhodná jsou rovněž pečlivě zpracovaná srovnání geografického záběru učebnic dějepisu pro nejstarší dobu s mapami nalezišť v různých vydáních základní příručky K. C. Changa *The Archeology of Ancient China*. Autorka zjistila, že učebnice se soustředily na archeologická naleziště v oblasti kulturně zhouských států, která bylo možné propojit s textovou tradicí.

Práci je tedy nutno pochválit za volbu tématu, za objem zpracovaného materiálu, za zajímavou metodologii i za samostatné promyšlení tématu a formulaci závěrů. Nelze ji však rozhodně označit za práci vzorovou, a to z řady důvodů od koncepce až po triviální chyby v překladech a prepisech čínštiny.

Práce se skládá z úvodního shrnutí historického vývoje archeologického výzkumu a působení ideologie na něj, rozboru článků z *Renmin Ribao* a rozboru učebnic. Autorce se nepodařilo najít dílčí témata, která by tyto tři části mohla dostatečně výrazně propojit, ani přijít s interpretačním rámcem, v němž by každý pohled hrál samostatnou, dobře popsanou roli. Celek působí dojmem, že od úvodního nápadu, jaký materiál by bylo vhodné zpracovat, nepokročila autorka k vlastnímu pohledu, jak by do sebe tyto tři části zapadaly. I když se některá témata, například volba historické terminologie, v jednotlivých kapitolách opakují, nejsou ve výsledku dostatečně propojena. Každý oddíl má navíc dost odlišnou strukturu a důraz. Vývoj čínské archeologie je koncipován jako chronologický přehled, kde je patrná snaha o zbytečnou úplnost. Analýza článků z *Renmin Ribao* je naopak členěna tématicky (nepochybně vlivem zvolené metody fulltextového vyhledávání) a relativně málo se v ní odráží dobový kontext publikace. Analýza učebnic má formu chronologicky uspořádaných témat, což vede k rozsáhlému převyšpravování raných čínských dějin.

Obě analytické části jsou značně doslovné, i když autorka téměř nikdy přímo necituje a používá spíše parafráze. Nešťastně však ponechává hodnotící soudy originálu, jindy zase zbytečně přebírá například výčty jmen, nalezených předmětů v jednotlivých nalezištích apod. V případě analýzy článků z Renmin ribao má tento postup nevídaný efekt, že se vlastně znovu převypravují významné historické události vývoje čínské archeologie. Autorka sice v dostatečné míře vkládá i vlastní hypotézy a shrnutí, ale většinou až po analýze celého souboru materiálu, což značně oslabuje přehlednost jejích argumentů.

Problematické a vzhledem k zadání práce i zbytečné se mi jeví zařazení částí zabývajících se dobou Letopisů a Válčících států. Nejedná se o počátky čínských dějin a tato období přinášejí jiné otázky než neolitické a raně bronzové kultury s pochybným propojením s tradovanými texty i koncepcí „Číny“. Důvodem byl zřejmě zájem sledovat popisy přechodu k feudální společnosti jako projevy ideologické historiografie, ale výsledek autorčiny práce na tomto poli mne nepřesvědčil, že se v rozsáhlé problematice orientuje.

Práce se sice cíleně věnuje ideologii a historiografii, ale o těchto aspektech se dozvídáme velmi málo. Autorka nezmiňuje různé historiografické debaty, které v Číně probíhaly už od začátku 20. století, nevysvětluje, za jakých okolností a proč byly Komunistickou stranou Číny přijata některá dogmata o čínské historii, např. existence otrokářského a feudálního systému ve starověku, jaké spory byly okolo existence systému studničních polí apod. Pozoruhodné je, že nezmiňuje Gu Jieganga a tendence republikánských učenců zpochybňovat starou historii, ani Li Xueqina jako nejvýznamnějšího zastávce dnešní tendence přijímat starověké prameny jako důvěryhodné. Projevem tohoto nezájmu o starší historiografii je patrně i chybné tvrzení, že Wang Guowei (1877-1927) zrekonstruoval genealogii shangských králů „na základě raných nálezů v Yinxu z let 1928-1937“ (str. 12).

Jazyk práce je vesměs korektní, narušují jej však drobné podivnosti a chyby. Zaujalo mě autorčino použití slova „oběživo“ jako českého ekvivalentu pro periodikum (str. 26), sousloví „materialistický dialekticismus“ (vhodnější pro slang prodavačů drogerie než pro marxistickou filozofii), slovo „ignorance“ ve významu nevědomost nebo „recipročně“ ve významu naopak. Samostatnou kapitolou jsou problematické překlady z čínštiny. Uvedu pouze jeden příklad ze strany 29: „[Kulturní památky] jsou předmětem správné ochrany, kulturní práce a důvodem k výchově kádrů. Veliký rozvoj v kulturní vědě je také výsledkem socialistických reforem.“ Sousloví „kulturní věda“ pro čínské ustálené souřadné spojení *kexue wenhua* se opakuje na více místech. Pozoruhodný je také překlad „formy pagody“ patrně pro čínské *ta xing* (pyramidální).

Autorka chybně přepisuje běžné znaky, například „ba“ místo *bo* 伯, „Quwo“ místo *Qufu* 曲阜, „zong wang rang yi“ místo *zun* ... 尊王攘夷 apod. Znak *li* 吏 na dvou místech chybně nahrazuje i přepisuje jako „shi“ 史. Často také není důsledná v překladech. Republikánský Ústav historie a filologie se objevuje tu jako Ústav historické lingvistiky, tu familiárně jako *Shi yu suo*, text *Zhan guo ce* jsou jednou Intriky, jindy Strategie Válčících států, *Shi ji* jednou Záznamy, jindy Zápisky historika.

Práce má zajímavé mapové přílohy a pečlivou bibliografii, která však zřejmě není úplná. Na některé internetové zdroje je odkazováno pouze v poznámce pod čarou a v bibliografii již nejsou (např. pozn. 8).

Časová tabulka, která má poukázat na politické okolnosti jednotlivých článků v *Renmin Ribao*, je sice zajímavý nápad, ale bez obsírnějšího vysvětlení konkrétní náplně jednotlivých politických kampaní či událostí nemá dostatečnou vypovídací schopnost.

Celkově tedy hodnotím znalosti projevené v práci a kontextualizaci známkou 2-3, relevanci a myšlenkovou sevřenost 2, práci s čínskými prameny 2-3, strukturu a formu 2-3, jazykovou úroveň 2 a celkový dojem 2-3. Výsledek je na pomezí velmi dobré a dobré. Při obhajobě by autorka mohla vysvětlit, proč se zabývala také zpracováním 1. tis. př. n. l., vysvětlit spornost pojmu „feudalismus“ pro čínské dějiny, a pohovořit o tom, jaký měly archeologické nálezy význam pro diskuse o jeho relevanci.

V Praze dne 4.9.2015

Jiří Hudeček